

**UNIVERSITATEA DIN CRAIOVA
FACULTATEA DE LITERE
ȘCOALA DOCTORALĂ „ALEXANDRU PIRU”**

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

**ARISTIDE BRUANT ET GEORGES BRASSENS.
DEUX CHANTEURS DE LA SOCIÉTÉ CONTEMPORAINE
(‘Aristide Bruant și Georges Brassens. Doi cântăreți ai societății contemporane’)**

**Coordonator științific,
Prof.univ.dr. Sergio Zoppi**

**Doctorand,
Laurențiu Bălă**

**CRAIOVA
2010**

Cuprins

I. PREMIÈRE PARTIE

I.1. Introduction

I.2. La chanson française

I.3. Aristide Bruant – monographie

I.4. Georges Brassens – monographie

I.5. Conclusions

I.6. Bibliographie générale

II. SECONDE PARTIE – ANNEXES

II.1. Aristide Bruant – Textes et traductions

II.2. Georges Brassens – Textes et traductions

Cuvinte cheie: cultura franceză, Aristide Bruant, Georges Brassens, cântecul „cu text”

Introducere

Lucrarea de față își propune un studiu aplicat asupra a doi autori-compozitori-interpreți de marcă ai culturii franceze, fiind originală și reprezentând rezultatul propriilor mele contribuții.

M-am ocupat în această teză de un subiect foarte dificil, dar, în același timp, de un mare interes pentru lumea literară (critica socială, în special). Este vorba de raporturile care există între poezie și cântecul francez „cu text”, dar și de importanța versurilor (a textului, în cazul cântecului), care facilitează accesul unui anumit public la valorile poetice autentice, acces care altfel ar fi fost limitat.

Problema alegerii celor doi autori-compozitori-interpreți și a titlurilor (corpusul) extrase din opera lor a fost destul de dificilă, căci e vorba de două dintre cele mai cunoscute nume (și, uneori, destul de controversate) ale cântecului francez, a căror operă continuă să suscite, mulți ani după dispariția lor, numeroase comentarii, ceea ce face dificilă orice abordare.

Teza mea este structurată în **două părți:**

- **prima parte** se confundă cu teza propriu zisă
- **a doua** este un apendice, o ilustrare practică și explicativă a alegerii acestor doi autori, sub forma unei mici antologii de poezie care conține în oglindă, textele originale și traducerea lor în limba română.

Într-un demers progresiv și logic, teza începe cu o secțiune introductivă care conține motivația teoretică a alegerii mele, obiectivele urmărite, corpusul asupra căruia mă voi opri, dar și o scurtă abordare a cântecului din punctul de vedere al socio-criticii, insistând în mod special pe două aspecte: cântecul ca fenomen cultural și cântecul ca proces de comunicare. **Introducerea** se încheie cu remarci privitoare la statutul și rolul de cântărețului, precum și printr-o serie

de concluzii care reprezintă în același timp tot atâtea argumente împotriva opiniei conform căreia cântecul ar fi un gen minor al artei.

Secțiunea intitulată **Cântecul francez** oferă un istoric non exhaustiv al acestui veritabil fenomen cultural, începând din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea (cu un secol înainte de nașterea lui Aristide Bruant, primul dintre cei doi autori analizați), până în anii '80 ai secolului XX (Georges Brassens, al doilea autor care constituie subiectul tezei, a murit în 1981). Fiecare reper asupra căruia m-am oprit este ilustrat cu fragmente generoase extrase din textele cântecelor considerate reprezentative pentru perioada în cauză, intenția mea fiind de a rezuma caracteristicile fiecărei perioade avute în vedere în cadrul evoluției diacronice a fenomenului. Acest capitol se încheie prin identificarea trăsăturilor definitorii ale cântecului francez, care a însoțit cu fidelitate istoria Franței, dar și printr-o altă serie de concluzii (concluzii care vor însoți, de altfel, fiecare capitol al tezei), subliniind caracterul sincretic al cântecului, această alianță între text și muzică, care are marele merit de a fi permis unui public mai larg contactul cu poezia.

Următoarele două capitole sunt dedicate autorilor selectați, ele constituind practic două monografii structurate după un model identic: *date biografice*, *context socio-artistic*, *teme*, *posteritate* și, în final, *concluziile* și *elementele specifice*.

În **capitolul consacrat lui Aristide Bruant**, compozitor aproape necunoscut de către români (poate cu excepția celor pasionați de arta lui Toulouse-Lautrec, autorul unei serii de afișe care îl immortalizează pe acest personaj celebru din La Belle Époque), scurtele repere biografice indispensabile sunt urmate de o analiză aplicată a principalelor teme prezente în opera lui bruantină. Astfel, sub-capitolul dedicat *morții*, eveniment trist și inevitabil al existenței umane, subliniază natura tragică a acesteia, mai ales în cazul celor situați în afara legii („les hors-la-loi”, personaje care populează, de altfel, întreaga creație a lui Bruant), forțați să trăiască la marginea societății, sau în

cazul prostituatelor (o altă categorie socială foarte prezentă, de asemenea, în textele sale), care duc o viață dură, lipsită de speranță.

Celelalte teme bruantiene asupra cărora m-am oprit îndelung (*prostituata, proxenetul și orașul Paris*) sunt tratate în același mod aplicat, cu multe extrase interesante din opera lui Bruant, prin care am susținut fiecare comentariu făcut.

În **capitolul dedicat Georges Brassens**, construit pe același model ca și cel dedicat lui Aristide Bruant am insistat pe temele de „căpătâi” ale poetului din Sète: *moartea, prietenia, femeia și instituțiile*. Am adus argumente pertinente în favoarea concluziei că Brassens manifestă o veritabilă obsesie pentru *moarte*, prezență mai mult sau mai puțin evidentă în multe dintre cântecele sale poeme. Am făcut, de asemenea, o paralelă interesantă, în opinia mea, între textul cântecului *Testament* al lui Brassens și poezia *Gorunul* a marelui poet român Lucian Blaga, care are, de asemenea, ca subiect *moartea*.

Prietenia este o altă temă asupra căreia am insistat îndelung, dată fiind importanța sa în creația lui Brassens, poet-cântăreț ale cărui texte *Les copains d'abord* („Mai întâi prietenii”) sau *Chanson pour l'Auvergnat* („Cântec pentru cel din Auvergne”) reprezintă tot atâtea imnuri închinare *prieteniei*. Și aceasta pentru că Brassens este „prieten din convingere”, convingere datorată naturii sale, dar și formației sale intelectuale.

Apoi am adus, de asemenea, argumente împotriva unei opinii vehiculate la un moment dat de către unii autori conform căreia Brassens ar fi fost un misogin. Faptul că *femeile* sunt prezente în opera sa sub atât de multe forme (burgheze, fete simple, prostituate, tinere, bătrâne), că Brassens vorbește despre ele numindu-le cu multă tandrețe Margot, Marinette, Fanchon, Lizon, Jeannette etc., dar și pentru că el afirmă că „o femeie este un dar”, toate acestea m-au determinat să concluzionez că Brassens este departe de a fi misogin. Și aceasta în ciuda faptului că nu a fost niciodată căsătorit...

Ultima temă tratată pornește de la o afirmație a acestuia: „Eu cred că nu-i atac niciodată pe oameni, ci întotdeauna instituțiile.” Și este adevărat, pentru că

în toată opera sa Brassens manifestă un dispreț devastator pentru uniforme (de polițist, de judecător, sau de preot). În încheierea acestui subcapitol am reluat afirmația unuia dintre comentatorii săi, Agnès Tytgat, după a cărei părere „La Brassens, singura lege este cea a fraternității, și singura putere, cea a inimii” .

Într-un subcapitol suplimentar, m-am oprit asupra „**poezilor lui Brassens**”, adică a poezilor ale căror versuri (poezii întregi, sau doar câteva versuri pe care, uneori, Brassens le-a modificat) au fost puse pe muzică de poetul din Sète. Găsim printre ei nume mari ale poeziei franceze (Hugo, Villon, Musset, Lamartine, Verlaine), dar și altele mai puțin cunoscute: Antoine Pol și Henri Colpi.

Ca și în cazul de Aristide Bruant, capitolul dedicat lui Georges Brassens se termină printr-un bogat sub-capitol consacrat receptării contemporane a operei lui Brassens, ecourilor pe care creația sa le-a avut nu numai în Franța, dar și în străinătate.

Concluzia acestui capitol este că Brassens poate fi considerat un artist-cântăreț angajat în cazul în care reprezentările mentale care stau la baza cântecelor sale „cu text” sunt considerate ca un factor de reconciliere și de coeziune a unor grupuri mai mult sau mai puțin numeroase cu ocazia și prin intermediul spectacolelor.

Liniile fundamentale ale muzicii franceze actuale – în special cele ale autorilor de care m-am ocupat (Aristide Bruant și Georges Brassens) – sunt bine și riguros observate în capitolele **Introducere** și **Cântecul francez**, și apoi restrânse la cei doi autori menționați, în cele două capitole care le sunt dedicate.

Partea care încheie teza propriu-zisă este constituită de **Bibliografie**, care este, în opinia mea, destul de riguroasă.

În **a doua parte** a tezei mele, am adăugat o mică antologie de traduceri, constituită din câteva din cele mai importante texte ale celor doi autori. Prin aceasta am încercat să dezvălui, prin traduceri foarte fidele ale textelor originale, calitățile literare incontestabile ale acestor texte, și, implicit, ale autorilor lor.

Trebuie să menționez faptul că textele în franceză sunt puse în oglindă cu traducerea tocmai pentru a evidenția, pe de o parte, calitățile textelor selectate și, pe de altă parte, dificultățile de traducere pe care a trebuit să le surmontez în demersul meu. Mai mult decât atât, acestea sunt, probabil, primele texte ale lui Aristide Bruant traduse în limba română, căci în ceea ce-l privește pe Georges Brassens, unele dintre versurile sale au fost traduse strălucit în limba română de Romulus Vulpesco.